

แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา

GUIDELINES FOR PROMOTING VOLUNTEERING IDENTITIES OF VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

ธีรวิธ ยะอุป^{1*} ภูเบศ พวงแก้ว² ชูชีพ พุทประเสริฐ³ และ ประพันธ์ ธรรมไชย⁴
Theerawut Yaaoop^{1*}, Phubet Pongkhaw² Choocheep Puttapasuea³
and Papun Tammachai⁴

สังกัด (สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)^{1,2,3,4}

*Corresponding author. E-mail: Thee_yaaoop@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้บริหาร จำนวน 314 คน ครู จำนวน 325 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 93 คน ผู้เรียน 454 คน รวม 1,186 คน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และผลการวิจัยพบว่า

1) สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้ กระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา ได้ 7 องค์ประกอบและดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้มีฉันทมติจากการประชุมกลุ่มย่อย เพิ่มเติมตัวบ่งชี้เป็น 16 ตัวบ่งชี้ ส่วนองค์ประกอบหลักเท่าเดิม คือ 4 องค์ประกอบ และกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา มีองค์ประกอบเท่าเดิม

2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา จากแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า กระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษาพบว่า โดยรวมสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.66) และสภาพปัญหาที่เป็นจริงในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.88)

แนวทางการการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา ศึกษาจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง พบว่า มีอยู่ 8 แนวทาง 1) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเสริมสร้างจิตอาสาของผู้เรียน 2) มีการหนุนเสริมจากผู้บริหาร 3) มีการปรับทัศนคติของครูในการจัดกิจกรรมจิตอาสา 4) บูรณาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาในการบริการวิชาชีพ 5) กำหนดคุณลักษณะประสงค์ของผู้เรียนด้านจิตอาสา เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนเจตคติ 6) สร้างการรับรู้กิจกรรมบริการสังคม อาชีวจิตอาสา ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง 7) สร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาชีวจิตอาสา 8) มีการกำกับติดตามจากผู้บริหารทุกระยะ สม่าเสมอ ทั้งหมดนี้ เป็นแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: จิตอาสา การสร้างเสริมอัตลักษณ์ แนวทางการขับเคลื่อน

Abstract

The purposes of the research are (1) to study aspects and indicators of volunteering identities of the vocational students under Vocational education commission and (2) to study present states of the conditions, problems, and guidelines to promote the identities of the students. This research is both quantitative and qualitative a mixed-methods research by collecting data from 1,186 people who are 314 directors, administrators, 325 teachers, 93 education personnel and 454 students in Vocational education commission, questionnaires, semi-structured interview forms. These are the result.

1) As a result of reviewing the relating theories and former research, 4 aspects and 12 indicators of the volunteering identities are synthesized. The procedures for promoting volunteering identity of the students is synthesized into 7 aspects. Obtaining all the aspects and the indicators, the Focus Group Discussion is held to examine and verify them. After the discussion, the experts suggest the volunteering identity include 16 indicators and 4 aspects and the promoting volunteering identity procedures contain the same number of the aspects.

2) Studying states of the conditions, and problems of promoting vocational students' identities from the five-rating-scale questionnaire shows the present state of the conditions is in high level ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.66), the state of the problems in conducting the projects is in a high level ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.88)

The Guidelines to promote the volunteering identities of the students resulted from semi-structured interview form include 1). Extra-curriculum activities promoting students' volunteering identity, 2). Supports from school or college directors and administrators, 3). Training sessions for teachers who are responsible for activities promoting the identities of the students, 4). Learning integrations in job service courses, 5). Including volunteering in attribute scores, 6). Increasing channels for acknowledgement of volunteering activities and services, 7). Motivation in participating in volunteering, 8). Being regularly monitored by the school administrators. All of these are practical examples of guidelines for promoting Vocational school students' volunteering identities.

Keywords: Volunteering, Promoting the identity, Guidelines for promoting

บทนำ

ประเทศไทยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 เพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมีแนวทางที่ชัดเจน โดยกำหนด วิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากำลังคน และตลาดแรงงานโดยมีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา โดยกล่าวถึง การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งปรับปรุงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐใหม่ เพื่อให้การจัดการศึกษา มีอิสระและมีเสรีมาก การจัดการศึกษาที่ผ่านมาและปัจจุบันเน้นการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทำให้ประเทศไทยเกิดการพัฒนาด้านวัตถุเป็นไปอย่างรวดเร็ว สู้สังคมเศรษฐกิจทุนนิยม เปิดกว้างรับความเจริญต่าง ๆ อย่างเสรี ภาคสังคมเกิดปัญหามากมาย สติปัญญาของเด็กต่ำลง รสนิยมสูงยาเสพติดมีมากขึ้น เรียนรู้เรื่องเพศเร็วกว่าวัยอันควรการจัดการศึกษาขาดความสมดุลกับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเกิดปัญหาและผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว สังคม วัฒนธรรมมากมาย ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ด้านการศึกษา ปี 2564 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) กล่าวถึง ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษารวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติได้เน้นถึงเรื่อง ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีการสร้างเสริมการมีจิตสาธารณะของผู้เรียน การสร้างคนให้เป็นพลเมืองที่ดีรู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อมุ่งพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม

ซึ่งการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนโยบายผลิตและพัฒนาากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานของสถานประกอบการ โดยมีการบริหารจัดการด้านทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน จะต้องมีความรู้ที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน จึงได้มีการกำหนดหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ หลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพที่แต่ละประเภทวิชาและสาขาวิชากำหนด โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ประสบการณ์ รวมทั้งมีเจตคติและกิจนิสัยที่ดีในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จึงได้ร่วมพิจารณาปรับปรุงรายการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์พร้อมพฤติกรรมบ่งชี้ เพื่อให้สถานศึกษาและผู้สอนนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรม การเรียนรู้ของรายวิชา รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ และสามารถวัดผลประเมินผลได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ตามระดับคุณวุฒิอาชีวศึกษา ดังต่อไปนี้

- 1) ความรับผิดชอบ
- 2) ขยัน
- 3) ประหยัด
- 4) ซื่อสัตย์สุจริต
- 5) จิตอาสา
- 6) สามัคคี
- 7) มีวินัย
- 8) สะอาด
- 9) สุภาพ และ
- 10) ละเว้นอบายมุข (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2557)

แนวทางการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนอาชีวศึกษา ตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ คือ

- 1) ความรักชาติศาสนา พระมหากษัตริย์
- 2) ความซื่อสัตย์เสียสละ อดทน
- 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
- 4) ใฝ่หาความรู้หมั่นศึกษาเล่าเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 5) รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทย อันทรงงาม
- 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์หวังดีต่อผู้อื่นเผื่อแผ่และแบ่งปัน
- 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8) มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10) รู้จักตนอยู่โดยใช้ หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 รู้จักอดออม ไว้ใช้เมื่อจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่ายและพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เพื่อมีภูมิคุ้มกัน 11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลสมีความละอาย เกรงกลัวต่อบาป ตาม หลักของศาสนา และ 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่า ผลประโยชน์ของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558)

รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดเชียงใหม่ (2563) การจัดการศึกษาในระดับนี้ยังไม่สนองความ ต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง จากข้อเสนอแนะผู้บริหารสถานประกอบการสถาบันการอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ผลลัพธ์สำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) บางส่วนมีคุณลักษณะที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น ความเอื้อเฟื้อเพื่อแม่ ความรับผิดชอบ และการมี จิตสาธารณะ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อการทำงาน อีกทั้งการจัดการอาชีวศึกษาในปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐาน และการประกันคุณภาพเอาไว้อย่างชัดเจน คือ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะสอดคล้องกับ ความ ต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน จากพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในหลวงรัชกาลที่ 10 ได้พระราชทานไว้ว่า 1) มีทัศนคติที่ถูกต้องกับบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม 3) มีงานทำ-มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองที่ดี การเป็นพลเมืองที่ดี คือ “เห็นอะไรจะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ควรทำ” เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและเอื้ออาทร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จิตอาสา ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียนอาชีวศึกษา

จากความสำคัญของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สถาบันการอาชีวศึกษาปัจจุบันมีสภาพ การสร้างเสริม อัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนซึ่งเป็นการนำความรู้ที่นำเสนอมาจะเห็นได้ว่า จิตอาสาของผู้เรียนมีความสำคัญ อย่างยิ่ง เพราะถ้าหากบุคคลมีจิตอาสาแล้วย่อมจะเกิดคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ทักษะวิชาชีพของผู้เรียน มาช่วยเหลือ สังคม ชุมชน ที่ได้อยู่ในระดับหนึ่งซึ่งเป็นการวางรากฐานชีวิตให้ผู้เรียนได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ในวันข้างหน้า เพราะเด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ทุกฝ่ายจึงควรร่วมมือกันนับตั้งแต่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู อาจารย์แม้แต่สื่อสารมวลชน ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน การปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำแต่ฝ่ายเดียวย่อมจะไม่ ได้ผลสมบูรณ์ (ผกา สัตยธรรม, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับ (Senija Orlovic, 2015) การมีส่วนร่วม คำนึงถึงประโยชน์ ส่วนร่วม และการช่วยเหลือคนในชุมชนนั้นมีความสำคัญ และจากการศึกษาแนวทางการดำเนินงานสถานศึกษา คุณธรรมอาชีวศึกษา พบว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาบางส่วนได้กำหนดคุณธรรม อัตลักษณ์ของผู้เรียนด้านจิตอาสา เพียงร้อยละ 8.39 จากสถานศึกษาทั้งหมด ซึ่งทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษา ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งถือว่าเป็นจุดสำคัญเรื่องหนึ่งในนโยบายขับเคลื่อนอาชีวศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560 – 2579 และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นงคราญ ประทุมตรี (2555) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตสาธารณะผู้เรียนโรงเรียนคาทอลิกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การพัฒนาจิตอาสา จะทำให้ผู้เรียนมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ เสียสละ จะนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ทนอารยประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้ประกาศ “จิตอาสา” เป็นวาระแห่งชาติตามมติรัฐมนตรีวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2550 ให้ความสำคัญเรื่องการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม สอดรับกับแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 โดยเห็นว่าจะเป็นหนทางแก้ปัญหาของประเทศ การสร้างจิตอาสาจึงเป็นแนวทางที่ทำให้บุคคล

ก่อให้เกิดใจที่มีจิตอาสา มองเห็นประโยชน์ส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ทั้งยังเป็นการพัฒนาและขัดเกลา ให้บุคคลเกิดประสบการณ์การเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงตนเองถือเป็นการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตในเชิงบวกที่นำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีคุณภาพเป็นทุนมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมย่อมดำรงอยู่ด้วยความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม โดยบริการวิชาชีพ นำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปบริการวิชาชีพให้แก่ประชาชน ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน โดยจัดทำโครงการอาชีวอาสาตามเทศกาล เช่น เทศกาลช่วงปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ และอีกหลายกิจกรรม แต่กระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เป็นต้นแบบยังมีจำนวนไม่มากพอ และขั้นตอนในการปฏิบัติไม่เป็นระบบ

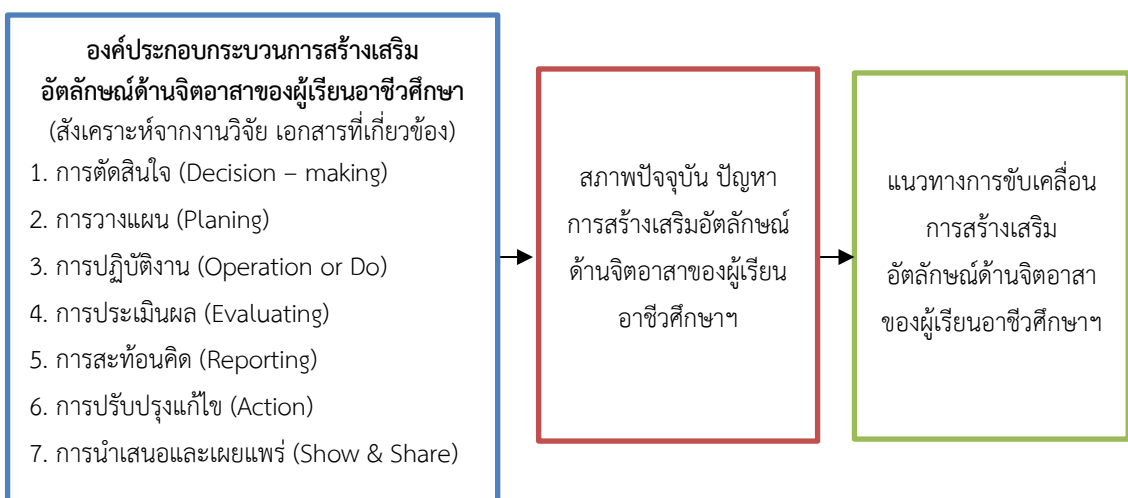
จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างเสริมอัตลักษณ์ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา จึงสนใจที่ทำการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรมีลักษณะอย่างไร และเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปขับเคลื่อนการสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตอาสาให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนของชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากการวิจัย แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสา และกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 23 สถาบัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบง่ายโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่ม โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา นักวิชาการ อาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ บริการชุมชน ครูทำหน้าที่พัฒนากิจกรรมนักเรียน นักเรียน นักศึกษา ผู้แทนสถานประกอบการและชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 1,182 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา

2. แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แนวทางขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้คำถามปลายเปิด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ เกี่ยวกับ แนวทางขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา และผู้วิจัยจัดการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ให้ผู้ทรงคุณวุฒิยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เริ่มเก็บข้อมูลเดือนมีนาคม 2565

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ 0.96 และนำไปทดลองใช้ (Try – Out) กับนักเรียน นักศึกษา ผู้บริหาร ในกลุ่มสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ 0.98 จึงได้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 -14 มิถุนายน 2565

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จ ด้านจิตอาสา

เพื่อหาแนวทางสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยเริ่มเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 14 -25 มิถุนายน 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ของด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา และนำมาสังเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียน โดยใช้ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ และมีการยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาฉันทามติวิเคราะห์ข้อมูลเป็นคำร้อยละ และหาฉันทามติจากผู้ทรงคุณวุฒิเขียนความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สรุปเนื้อหาเป็นเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ของการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาโดยการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ (n=9)

องค์ประกอบการสร้างเสริม อัตลักษณ์ด้านจิตอาสา	ตัวบ่งชี้ การสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา	ร้อยละ
1. การช่วยเหลือผู้อื่น	1.1 อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น 1.2 แนะนำสิ่งที่ถูกต้องให้กับผู้อื่น 1.3 แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น 1.4 การร่วมมือช่วยเหลือสังคม	100
2. การเสียสละต่อสังคม	2.1 เสียสละกำลังกาย ทรัพย์สิน และเวลาช่วยเหลือสังคม 2.2 ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน 2.3 สละเวลาให้สังคม 2.4 เสียสละประโยชน์ของตนเพื่อส่วนร่วม 2.5 การบริการวิชาชีพสังคมและชุมชน*	100
3. ความมุ่งมั่นพัฒนา	3.1 ริเริ่มทำงานตามเป้าหมายให้สำเร็จเพื่อส่วนร่วม 3.2 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำงาน* 3.3 ตั้งใจทำงานเพื่อส่วนร่วมจนสำเร็จ	100
4. การมีส่วนร่วม	4.1 การคิดแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่น 4.2 การมีส่วนร่วมการทำกิจกรรมในสังคม 4.3 ร่วมปฏิบัติหน้าที่ในเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ* 4.4 ร่วมมือภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน*	100

หมายเหตุ * หมายถึง ตัวบ่งชี้เพิ่มเติมจากมติที่ประชุมกลุ่มย่อยตรวจสอบและยืนยันองค์ประกอบและตัวบ่งชี้

1. องค์กรประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากประชุมกลุ่มย่อยตรวจสอบและยืนยันองค์กรประกอบและตัวบ่งชี้ มีฉันทามติ ร้อยละ 100 มี 4 องค์กรประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์กรประกอบที่ 1 การช่วยเหลือผู้อื่น (1.1) อำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่น (1.2) แนะนำสิ่งที่ถูกต้องให้กับผู้อื่น (1.3) แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น (1.4) การร่วมมือช่วยเหลือสังคม องค์กรประกอบที่ 2 การเสียสละต่อสังคม (2.1) เสียสละกำลังกาย ทรัพย์สิน และเวลาช่วยเหลือสังคม (2.2) ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตน (2.3) สละเวลาให้สังคม (2.4) เสียสละประโยชน์ของตนเพื่อส่วนร่วม (2.5) การบริการวิชาชีพสังคมและชุมชน องค์กรประกอบที่ 3 ความมุ่งมั่นพัฒนา (3.1) ริเริ่มทำงานตามเป้าหมายให้สำเร็จเพื่อส่วนร่วม (3.2) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการทำงาน (3.3) ตั้งใจทำงานเพื่อส่วนร่วมจนสำเร็จ องค์กรประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วม (4.1) การคิดแก้ปัญหาพร้อมกับผู้อื่น (4.2) การมีส่วนร่วมการทำกิจกรรมในสังคม (4.3) ร่วมปฏิบัติหน้าที่ในเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ (4.4) ร่วมมือภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน

ตารางที่ 2 ผลยืนยันองค์กรประกอบกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิ (n=9)

องค์กรประกอบ	ผลการยืนยัน	ร้อยละ
การสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา	องค์กรประกอบ (n=9)	
1. การตัดสินใจ (Decision – making)	9	100
2. การวางแผน (Planning)	9	100
3. การปฏิบัติงาน (Operating or Do)	9	100
4. การประเมินผล (Evaluating)	9	100
5. การสะท้อนคิด (Reporting)	9	100
6. การปรับปรุงแก้ไข (Action)	9	100
7. การนำเสนอและเผยแพร่ (Show & Share)	9	100

จากตารางที่ 2 ผลการยืนยันองค์กรประกอบกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่าองค์กรประกอบหลัก 7 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) การตัดสินใจ 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติงาน 4) การประเมินผล 5) สะท้อนคิด 6) ปรับปรุงแก้ไข 7) การนำเสนอและเผยแพร่

2. สภาพปัจจุบัน ปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหากระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

องค์ประกอบกระบวนการ สร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของ ผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา	ผลการประเมิน (n=1,186)							
	ระดับสภาพปัจจุบัน ที่เป็นจริง				ระดับสภาพปัญหา ที่เป็นจริง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	ลำดับ
1. การตัดสินใจ (Decision-making)	4.12	0.66	มาก	1	3.49	0.83	ปาน กลาง	6
2. การวางแผน (Planing)	4.11	0.65	มาก	2	3.66	0.88	มาก	2
3. การปฏิบัติงาน (Operation or Do)	4.11	0.65	มาก	2	3.99	0.87	มาก	1
4. การประเมินผล (Evaluating)	4.09	0.64	มาก	3	3.64	0.90	มาก	4
5. การสะท้อนคิด (Reporting)	4.07	0.65	มาก	4	3.63	0.92	มาก	5
6. การปรับปรุงแก้ไข (Action)	3.97	0.65	มาก	5	3.65	0.86	มาก	3
7. การนำเสนอและเผยแพร่ (Show & Share)	4.07	0.69	มาก	4	3.64	0.89	มาก	4
โดยรวม	4.07	0.66	มาก		3.71	0.88	มาก	

จากตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา สร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา โดยรวม สภาพปัจจุบันที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการด้านปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.65) และสภาพปัญหาที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาด้านสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงรายด้านพบว่า องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.65)

3. แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเสริมสร้างจิตอาสาของผู้เรียน 2) มีการหนุนเสริมจากผู้บริหาร 3) มีการปรับทัศนคติของครูในการจัดกิจกรรมจิตอาสา 4) บูรณาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาในการบริการวิชาชีพ 5) กำหนดคุณลักษณะประสงค์ของผู้เรียนด้านจิตอาสา เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนเจตคติ 6) สร้างการรับรู้กิจกรรมบริการสังคม อาชีวจิตอาสา ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง 7) สร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาชีวจิตอาสา 8) มีการกำกับติดตามจากผู้บริหารทุกระดับ อย่างสม่ำเสมอ

ภาพที่ 1 แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 16 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การช่วยเหลือผู้อื่น สอดคล้องกับบรมรอง คนชื่อ และคณิง เทวฤทธิ์ (2560) พบว่า ความสำคัญด้านจิตอาสาเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น โดยการดำเนินการกิจกรรมสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสถานศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมอาสาสมัคร ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัย หรือภัยธรรมชาติอื่น มีการบริการวิชาชีพ ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ซ่อมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซ่อมรถจักรยานยนต์ เครื่องยนต์ทางการเกษตรให้กับประชาชน องค์ประกอบที่ 2 การเสียสละต่อสังคม สอดคล้องกับพรชยา เอกพรประสิทธิ์ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านจิตอาสา ด้านการเสียสละต่อสังคม ซึ่งการเสียสละต่อสังคมเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดให้ผู้เรียน รู้จักการช่วยเหลือสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน อีกทั้งองค์ประกอบที่ 3 ความมุ่งมั่นพัฒนา ตรงกับ วิโรจน์ เฉลยสุข (2561) ในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมจิตอาสาให้กับผู้เรียน นั้นจะต้องทำด้วยตั้งใจ ความสมัครใจ และเต็มใจ ในการให้บริการวิชาชีพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการให้บริการวิชาชีพนั้นประสบผลสำเร็จ เช่น การซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าต้องทำให้สำเร็จ อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้านั้นต้องมีสภาพที่สามารถใช้งานได้ตามปกติ และองค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ ปัญพพร สอนพุด (2561) จากองค์ประกอบของจิตอาสาธรรณะที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบของจิตอาสาธรรณะ ได้ 3 ด้าน ด้านการ

มีส่วนร่วม ด้านการถือเป็นหน้าที่ และด้านการเคารพสิทธิ ซึ่งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก่อนการดำเนินการจัดกิจกรรมจิตอาสาของผู้เรียนได้มีการประชุมมอบหมายหน้าที่ โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ในส่วนของกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตัดสินใจ (Decision-making) 2) การวางแผน (Planning) 3) การปฏิบัติงาน (Operating or Do) 4) การประเมินผล (Evaluating) 5) สະทอนคิด (Reporting) 6) ปรับปรุงแก้ไข (Acting) 7) การนำเสนอและเผยแพร่ (Show & share) ซึ่งสอดคล้อง ปลื้มใจ ไพจิตร (2560) มีหลักการกระบวนการบริหารงานดังนี้ การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดวิธีทางที่จะปฏิบัติไว้ล่วงหน้าการอำนาจงานหรือการสั่งการ (Directing) เป็นการกำกับสั่งงาน และรู้จักหลักวิธีในการชี้แนะควบคุมบังคับบัญชา การรายงาน (Reporting) เป็นการรายงานผลการปฏิบัติงาน ประมวลสถิติของงานหรือสอดส่องดูแลสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน และการงบประมาณ (Budgeting) เป็นแผนทางการเงินเพื่อแสดงรายรับและรายจ่ายและวิธีทางหาเงินมาใช้จ่าย และท้ายที่สุดต้องมีการนำเสนอและเผยแพร่งานหรือโครงการ (Show & Share)

สภาพปัจจุบันการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยรวมสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบการด้านปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งการดำเนินกิจกรรมสร้างเสริมอัตลักษณ์ของผู้เรียนด้านจิตอาสาเน้นการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับพิสชา สถาพรบำรุงเผ่า และคณะ (2560) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนักเรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะตัวนักเรียนมีการปฏิบัติตน และใช้เวลาว่างเพื่อเป็นประโยชน์ แก่โรงเรียน สังคม/ชุมชน และครอบครัวคัวของนักเรียนมีการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งมีทิศทางเดียวกับการจัดกิจกรรมบริการวิชาชีพ โครงการอาชีวจิตอาสาที่ได้มีการนำผู้เรียนอาชีวศึกษาออกบริการ นำวิชาชีพที่เรียนรู้ไปให้บริการประชาชน ทั้งในภาวะปกติ และภาวะที่เกิดภัยพิบัติ แต่ยังคงติดตามประเมินผลหลังจากการปฏิบัติงานไปแล้วจึงขาดการปรับปรุงแก้ไขโครงการดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความตระหนักเรื่องจิตอาสามากขึ้น

สภาพปัญหาการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยรวมสภาพปัญหาที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านสภาพปัจจุบันที่เป็นจริงรายด้านพบว่า องค์ประกอบด้านการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ รอมรอง คนชื้อ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพุทธจิตวิทยา สำหรับครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การพัฒนาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักพุทธจิตวิทยา มีปัญหาด้านการปฏิบัติงานและรูปแบบในการพัฒนา เป็นขั้นตอนการตรวจสอบหลังจากการจัดกิจกรรมจึงทำให้การปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ควรดำเนินการตรวจสอบติดตามเป็นระยะเพื่อให้ทันต่อการแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้ เพราะว่าการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมสร้างเสริมอัตลักษณ์ ด้านจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา ช้า ช้อน ไม่ชัดเจน ขาดการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมของกิจกรรมจึงทำให้ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบ ปัญหา

แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสา เป็นการกำหนดแนวทาง การจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีจิตอาสา ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจ มีการปรับทัศนคติของครู ในการจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยการสร้างการรับรู้ผ่านการจัดอบรม 2) ด้านการวางแผน การจัดกิจกรรมเสริม

หลักสูตรการเสริมสร้างจิตอาสาของผู้เรียน ในรูปแบบการบูรณาการทั้งในห้องและนอกห้องเรียน 3) ด้านการปฏิบัติงาน มีการบูรณาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาในการบริการวิชาชีพ 4) ด้านการประเมินผล ผู้บริหารมีการติดตาม สนับสนุนงบประมาณและมีการสร้างแรงจูงใจในการจัดทำกิจกรรมสร้างเสริมอัตลักษณ์ผู้เรียนด้านจิตอาสา (หนุนเสริมจากผู้บริหาร 5) ด้านสะท้อนคิด รับฟังความคิดเห็นและสร้างการรับรู้กิจกรรมบริการสังคม อาชีวจิตอาสา ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง 6) ด้านปรับปรุงแก้ไข มีการกำหนดคุณลักษณะประสงค์ของผู้เรียนด้านจิตอาสา เป็นส่วนหนึ่งของคะแนนเจตคติ มีการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตอาสาเป็นอัตลักษณ์ของสถานศึกษา 7) ด้านการนำเสนอและเผยแพร่ (Show & share) สร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาชีวจิตอาสา ผ่านช่องทางประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย และ 8) มีการกำกับติดตามจากผู้บริหารทุกระดับ อย่างสม่ำเสมอ ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียนอาชีวศึกษา มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม โดยให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมชุมชน และท้องถิ่น คิดสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความตั้งใจ ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตอาสา โดยกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ควรมาจากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษา โดยลักษณะสำคัญของกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตอาสา คือ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติด้วยความสมัครใจ ผู้เรียนทำเพื่อผู้อื่นหรือสังคม นักเรียนคิดและออกแบบเอง รวมทั้งเป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองและ/หรือชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรม ด้วยความเต็มใจ ซึ่งมีทิศทางเดียวกันกับ จิตริฐิกานต์ สบายจิต (2558) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) ขั้นนี้ครูจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ว่าตนรู้สึกอย่างไร ต้องการอะไร รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองมีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถและเห็นคุณค่าของตนเองแนวคิดทฤษฎีสนับสนุน 2) ขั้นให้นักเรียนขั้นเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ผู้เรียน (Self Concept) บุคคลจะปฏิเสธหรือบิดเบือนการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์ แต่จะเลือกรับรู้และแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับอัตมโนทัศน์เท่านั้น ในขั้นนี้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในทางบวก หลังจากที่นักเรียนได้รับรู้ถึงความสำคัญของการมีจิตสาธารณะแล้วครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในทางบวก ให้นักเรียนรับรู้ถึงคุณค่าและความสามารถของตนเองเชื่อมั่นว่า ตนเองสามารถพัฒนาจิตสาธารณะที่ครูต้องการพัฒนาได้แก่ ความเข้าใจและการเสริมสร้างอัตมโนทัศน์ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองซึ่งจะคลุมถึงด้านต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา หรือลักษณะร่างกายความรู้สึกนึกคิดต่อคุณค่า และความสามารถของตนเป็นการมองตนเองโดยการรับรู้และไตร่ตรองจากเจตคติและจินตนาการอัตมโนทัศน์เป็นตัวกระตุ้นที่นำไปสู่พฤติกรรม 3) ขั้นกำหนดเป้าหมายและโน้มนำพฤติกรรมที่ต้องการ (Providing of Purpose and Desired behavior) ขั้นนี้นักเรียนกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของการมีจิตสาธารณะของตนเอง หลังจากที่นักเรียนได้เกิดอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในทางบวก และรับเอาจิตสาธารณะเข้ามาเป็น 4) ขั้นกำกับและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Self-regulation and Performing) ขั้นนี้นักเรียนแสดงพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะ โดยมีการกำกับตนเองการตรวจสอบพฤติกรรมว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ รวมถึงมีการประเมินพฤติกรรมตนเอง 5) ขั้นสะท้อนผลและปรับปรุง (Reflecting) ขั้นนี้เป็นขั้นการสรุปและสะท้อนผลการปฏิบัติกิจกรรม ว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ นักเรียนทบทวนพฤติกรรมตนเอง แนวคิดทฤษฎีสนับสนุนแนวคิด เมตาอวกนินชัน (Metacognition) ตามทฤษฎีกระบวนการ

ทางสมองในการประมวลข้อมูลของ Klausmeier เมตาคอกนิชัน (Metacognition) เป็นความสามารถในการรู้คิดของตนเองเกี่ยวกับกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นในสมอง และสามารถควบคุม ตรวจสอบความคิดของตนได้โดยใช้กระบวนการในการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สถานศึกษาควรบรรจุกิจกรรมการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียน ตามแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเสริมจิตอาสาให้ผู้เรียนอาชีวศึกษา

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้ครูอบรมเกี่ยวกับการทำหน้าที่ครูแกนนำด้านจิตอาสา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การกำหนดกลยุทธ์การสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียน

2.2 การศึกษาการบูรณาการแบบมีส่วนร่วมการสร้างเสริมอัตลักษณ์ด้านจิตอาสาของผู้เรียนทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- จิตรฐิกานต์ สบายจิตร. (2558). *การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- นงคราญ ประทุมตรี. (2555). *การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตสาธารณะผู้เรียนโรงเรียนคาทอลิกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ผกา สัตยธรรม. (2557). *การสอนจริยธรรมสำหรับเยาวชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : แอคทีฟพรีนธ์
- ปัญจพร สอนพุด. (2561). *ผลการใช้โปรแกรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณ อินทรประเสริฐ. (2550). *องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรรษา เอกพรประสิทธิ์. (2559). *ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตอาสาของนักศึกษา* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 95-98.
- พิสชา สถาพรบำรุงเผ่า และคณะ. (2560). *แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของผู้เรียนสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- วิโรจน์ เฉลยสุข. (2561). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล*. สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- รวมรอง คนชื่อและคนึง เทวฤทธิ์. (2560). *รูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3 จังหวัดกาฬสินธุ์*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสรี ลาซโรจน์. (2546). *การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่. (2563). *รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่.

สำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2557). *แนวทางการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนอาชีวศึกษาตามค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2558). *แนวทางการดำเนินงานสถานศึกษาคุณธรรมอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี.

Senija Orlovic. (2015). *Volunteers' Engagement and Retention in the Community of Bosniaks Georgia, Inc.*